

Fra Baglinjen

10 spørgsmål til professoren om open-access

Open-access har trådt sine barnesko og er blevet et "hot" emne i både aviserne og på forskbiblisten m.m. Mange myter og misforståelser er opstået og lever nu deres helt eget og selvstændige liv - derfor er det blevet tid til at samle de spørgsmål, vi hører oftest og give faktuelle svar fra "professoren".

1. Citeres artikler, der er open-access mere end de, der ikke er?

Ja, undersøgelser viser, at citationstallet er signifikant større for artikler, der er open-access (jf. S. Lawrence (2001) *Nature* 411, side 521).

2. Tillader forlag, at forfattere lægger sine forskningsværker ud på internettet?

Ja, en undersøgelse har vist, at 91 % af alle internationale engelsksprogede tidsskrifter tillader selv-arkivering på forfatterens hjemmeside, eller i et institutionelt eller fagligt arkiv (jf.: Sherpa/Romeo, JISC).

3. Er open-access kun for naturvidenskaberne?

Nej, men der er en længere tradition, der bl.a. skyldes preprint-traditionen, der i 1990'erne blev digital med fremkomsten af ArXiv.org. For humaniora findes der fx hprints.org, HAL, og derudover er der også samfundsvidenskabelige- og økonomiske-arkiver. (jf. ROAR.Eprints.org)

4. Har traditionelle tidsskrifter en højere kvalitet end open-access tidsskrifter?

Nej, der er ingen korrelation. Den eneste forskel på open-access tidsskrifter og traditionelle tidsskrifter er finansieringsformen. Peer-review foretages på samme måde. Desuden er peer-review ikke et ufejlbarligt system (jf. sagen om Woo Suk Hwang, den skandaleombruste koreanske genetiker).

5. Bliver forskningen mere synlig i open-access?

Ja. Den bliver citeret og læst mere. (jf. sagen om den KU-studerende der blev verdensberømt: www.kb.dk/da/kub/fag/nat/emner/oa_nyt.html).

6. Risikerer forfatterne, at andre stjæler deres forskning, hvis de lægger den ud på nettet?

Ja, og det gælder også for traditionel publicering. Fordelen ved selv-arkivering er dog, at man tidsstempler sin forskning og dermed aktivt tager "patent" på, at man er den første, der har foretaget den.

7. Er kvaliteten et problem ved open-access?

Både-og. Ved selv-arkivering af parallel-publicerede værker, er kvaliteten præcis den samme. Dog kan indeholdet i et arkiveret preprint jo ændre sig, indtil det bliver et post-print. Der gælder dog i praksis "author bias": Forskerne lægger kun materiale ud, som de kan stå ved, bl.a. fordi deres kollegaer holder øje med arkiverne. Ved publicering i open-access tidsskrifter er kvaliteten sikret ved peer-review. En sammenslutning af amerikanske forlag har hyret en anti-open access-spindoktor, der har rådet forlagene til at sætte lighedstegn mellem open-access og dårlig kvalitet, samt lighedstegn mellem peer-review og traditionelle tidsskrifter.

8. Koster det penge at publicere som open-access?

Både-og. Visse open-access tidsskrifter tager penge for publicering og beløbet kan variere voldsomt. Selv-arkivering er gratis.

9. Begrænser ophavsret og den internationale ophavsret forskernes muligheder for at publicere/arkivere open-access?

Nej. De fleste tidsskrifter accepterer et tillæg til ophavsretsaf-talen. Man kan medsende et "SPARC Author Addendum", der giver forskeren

mulighed for at bibeholde sine rettigheder mht. publicering af egne artikler (jf. www.arl.org/sparc/index.html). Science Commons har også et Creative Commons-projekt om at sikre open-access til forskningsresultater vha. forfatteres oprindelige ophavsret: Det hedder "Scholar's Copyright Project", og fra projektets website kan der downloades diverse formularer <http://sciencecommons.org/projects/publishing>

10. Det er kun bibliotekerne, der er interesserede i open-access for at spare penge!

Nej, det er primært både private og offentlige forskningsråd og -fonde, der kræver open-access: De ønsker at synliggøre den forskning, som hhv. fonden og borgeren har betalt for.

Bertil F. Dorch & Simone Schipp von Branitz
Det Kongelige Bibliotek